ВАСКО ПОПА О ТРАДИЦИЈИ СРПСКОГ ПЕСНИЧКОГ ХУМОРА

Иде земљом, а сенка му небом

Стари бескућник, хумор, настанио се у самом жаришту поезије. Близанац трагичног, неухватљив за све, осим за сам хумор. Не треба га бркати са шалама и пошалицама, са вицевима и цицевима духовитости, немоћним да оставе за собом дубљи траг. Духовито је: голицати ствари. После тога, ником ништа. Хуморно је: просто скинути стварима кожу. После тога, неком кожа, неком све звезде

I

Тај дивни, тај неуловљиви хумор! Иде земљом, а сенка му небом. Глас му говори бело, а одјек му одговара црно. Стопало му је окренуто унапред, а траг уназад. Ко ће знати, ко описати: у каквом то бескрају, у каквој јези се хумор са својом сенком поново сусреће? У којој глухоти му се глас са одјеком поново спаја и мири? Над којим безданом му се стопало поново са трагом састаје и изједначује? Ко ће хумору набројати сва лица и наличја? Хумор може да буде: камен који уједа кад га неко згази. Ватра која воли да се купа гола. Река која тече узводно. Воћка која сама поједе воће са својих грана. Кућа која је изгубила своје зидове, али се и даље понаша као кућа. Нож који се посече кад год

нешто сече. Човек који је сам себе скинуо с врата и усправио се. Ко ће с хумором изаћи на крај? Осим самог хумора.

II

Трагао сам за хумором у новијој српској књижевности. Стари бескућник, хумор, настанио се у самом жаришту поезије. Темеље те поезије која је изгубила светост да би извојевала човечност одржава добрим делом он, озлоглашени паликућа. То јединствено боравиште је као створено за њега, ту он има пламени кров над главом и огњене зидове поезије око себе и за себе. Ту он царује како само он то уме, жарећи и палећи сваки, и најмањи, знак царевања. И тешко је предвидети хоће ли ико моћи икада да изагна њега, хумор-цара, из његове престонице поезије.

Пречуо сам, колико год је то било могуће, све шале и пошалице, све вицеве и цицеве духовитости, немоћне да оставе за собом дубљи песнички траг. Духовито је: голицати ствари. После тога, ником ништа. Хуморно је: скинути просто стварима кожу. После тога, неком кожа, неком све звезде.

Саслушао сам једино она дела у којима се путем делотворног песничког хумора дошло до сасвим нових песничких средстава, израза и откровења. Та средства су разорна, ти изрази безобзирни, та откровења запањујућа. Хумор је озаконио сва безакоња говора: речи преступнице, недозвољене спрегове, урнебесне слике. Хумор је прековао своја зарђала, презрена оруђа говора: бесмислености и двосмислености, претераности и противуречности. Стварање хумора се састоји у томе што испремешта све на свету, тако да ништа не остане читаво, тако да ништа не остане на своме месту. Тако да неумитне маказе почетка и краја буду изигране и да узалуд шкљоцају у празном. Стварање хумора је нешто као грађење рушевина. Велелепних и савршених рушевина додуше, јер их нико више не може срушити. Са врха тих чудних својих грађевина, сазданих од крша, лома и срче умља и безумља, хумор зна да се, неочекивано, вине до једне изузетне, до једне иначе недостижне оштроумности.

Сабрао сам она остварења наших песника у којима ликује прави хумор. Хумор који се не шали, који не зна за шалу. Редак је, племенит и зато скуп, али и ћудљив (као и свака ватра) тај хумор до кога песник долази по сваку цену, па и по цену свога света и самога себе. Уживајући у победоносном и спасоносном подухвату хумора, ми сазнајемо ту сурову цену тек касније, када тренутак његовог славља мине и угледамо његове ватрене кругове који се све више шире претварајући у пепео све око нас и у нама. Брзина и доследност са којима се све то одиграва служе као мерила на бескрајној лествици од сочног као грохот рујног хумора до сувог, као подземни смех црног. Уништавајући, на наше задовољство, један бесмислени свет, хумор га замењује, на наше запрепашћење, другим исто тако бесмисленим. Хумор нам омогућује да видимо како би изгледало када би све било другачије, али нас не пушта да се тиме заносимо. У томе се се крије његова опасна драж, његов тамни алем камен, његов најдубљи наук. И тај наук је таман и чист као најдубља ведрина.

Покушао сам да сложим једну књигу од оних страница које су исписане тим поносним и пркосним знамењима хумора. Једну књигу у којој ће песнички хумор бити неприкосновен, бити код своје куће. И правити нам друштво: ослобађаће нас наше данонoћне нежности према нама самима (или према богу, свеједно). Одвикаваће нас од служења свему мртвоме, било оно изван нас или у нама. Лечиће нас од наше васељенице. Говориће нам како се можемо извући из свога коштаног кавеза, из своје меснате лоптице, из своје мисаоне мреже. Говориће нам све што и сами наслућујемо али не признајемо себи јер бисмо онда морали себе да порекнемо (и урекнемо). Учиће нас како можемо, бар за тренутак, да се одморимо од себе и да уживамо. **<**

(Предговор књизи *Урнебесник. Зборник песничког хумора*, састављач Васко Попа, Београд 1960. Редакција и опрема: „Нација Прес”)

Објављено: понедељак, 4. јул 2016, 21:32h